

Let op!

Omeprazol en erectiele dysfunctie (Gebu 2009 (juni); 42: 61)

Van het Nederlands Bijwerkingen Centrum Lareb kregen wij deze maand de volgende informatie over bijwerkingen.

Omeprazol (merkloos, Losec®, Losec MUPS®) is een protonpompremmer die vooral wordt toegepast bij de behandeling van benigne ulcus ventriculi, ulcus duodeni en refluxoesofagitis. Bovendien kan omeprazol preventief worden gebruikt bij behandeling met NSAID's, bijvoorbeeld indien er sprake is van een ulcus pepticum, erosies of dyspepsie in de anamnese, maar ook bij hoge leeftijd of in combinatie met andere maagbeschadigende geneesmiddelen, zoals corticosteroiden, acetylsalicylzuur of selectieve serotonine-heropnameremmers. **1 2** Het Nederlands Bijwerkingen Centrum Lareb ontving in de periode 1992 tot 2009 tien meldingen van erectiele dysfunctie bij gebruik van omeprazol.

Casuïstiek. Tien mannelijke patiënten gebruikten omeprazol voor een maagulcus, hernia diafragmatica, refluxoesofagitis of dyspepsie. De gebruikte dosering lag tussen 20 mg en 40 mg per dag. De tijdsduur tussen de start van de medicatie en het optreden van de erectiele dysfunctie varieerde van een dag tot tien weken. Eén patiënt maakte tevens melding van klachten van verminderde libido. Vier van de tien patiënten herstelden na het staken van omeprazol. Bij één hiervan werd later opnieuw met omeprazol begonnen, waarna de klachten terugkeerden. Bij een andere patiënt verminderden de klachten na verlaging van de dosis. Van de overige patiënten is geen informatie over herstel beschikbaar.

Literatuur. In de literatuur zijn enkele publicaties verschenen over het optreden van erectiele dysfunctie bij gebruik van omeprazol. **3 4** Bij het Uppsala Monitoring Centre (UMC) van de World Health Organization (WHO) zijn tot 1991 15 casus van impotentie bij gebruik van omeprazol gemeld. Meestal trad de reactie binnen enkele dagen na aanvang van de medicatie op. **4** In 14 van de 15 casus was er geen sprake van ziektebeelden die een erectiele dysfunctie zouden kunnen verklaren. De helft van de patiënten herstelde na het staken van omeprazol, bij twee patiënten was dit nog niet het geval op het moment van rapportage. **4** Inmiddels is in 2009 het totale aantal meldingen van impotentie bij omeprazolgebruik bij het UMC opgelopen tot 185. Door de auteurs wordt gesuggereerd dat de invloed van omeprazol op cytochroom P450 mogelijk een rol zou kunnen spelen bij het ontstaan van de klachten. Deze suggestie wordt onderstreept door andere publicaties, waarin een versneld metabolisme van testosteron door inductie van CYP3A4 wordt gepostuleerd, resulterend in een verlaagde circulerende testosteronconcentratie. **5 6** Dit zou vooral kunnen optreden bij toediening van hoge doses van deze protonpompremmer, maar ook bij patiënten met een specifieke polymorfismevariant van het CYP2C19. Door een verminderde omzetting van de protonpompremmer ontstaat bij deze patiëntengroep een hoge concentratie van de protonpompremmer in het bloed. Dit is echter tot nu toe alleen in proefdieronderzoek aangetoond. **6**

Het is niet bekend of overstappen naar H2-receptorantagonisten zinvol zal zijn, aangezien van deze middelen ook een effect op het seksueel functioneren is beschreven. Voorts moet men erop bedacht zijn dat omeprazol 10 mg zonder recept (Uitsluitend Apotheek of Drogist, UAD) verkrijgbaar is.

Conclusie. Erectiele dysfunctie kan optreden bij het gebruik van omeprazol. Mogelijk ligt hieraan ten grondslag een verlaagde concentratie van circulerend testosteron. De reactie is waarschijnlijk dosisafhankelijk.

1. <http://db.cbg-meb.nl/IB-teksten/h12438-h14905-h16745.pdf>.
2. http://nhg.artsennet.nl/kenniscentrum/k_richtlijnen/k_nhgstandaarden/Samenvattingskaartje-NHGStandaard/M36_svk.htm.
3. Carvajal A, et al. Gynecomastia and sexual disorders after the administration of omeprazole. Am J Gastroenterol 1995; 90: 1028-1029.
4. Lindquist M, et al. Endocrine adverse effects of omeprazole. BMJ 1992; 305: 451-452.
5. Rosenshein B, et al. Induction of testosterone metabolism by esomeprazole in a CYP2C19*2 heterozygote. Am J Med Sci 2004; 327: 289-293.
6. Coulson M, et al. Lansoprazole increases testosterone metabolism and clearance in male Sprague-Dawley rats: implications for Leydig cell carcinogenesis. Toxicol Appl Pharmacol 2003; 192: 154-163.

Lareb

U wordt verzocht bijwerkingen te melden aan het Nederlands Bijwerkingen Centrum Lareb. Meldingsformulieren

kunt u vinden in het Farmacotherapeutisch Kompas en op www.lareb.nl.
